

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
доктору психологічних наук, професору,
завідувачці кафедри соціальної психології факультету психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Коваленко Аллі Борисівні

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Шиковця Сергія Олександровича на тему:
«Вплив етнолінгвістичної ідентичності на рівень психологічного благополуччя особистості», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Шиковця С.О. присвячена складній проблемі впливу етнолінгвістичної ідентичності особистості на рівень її благополуччя, особливо зважаючи на часту політизацію мовних та етнічних питань у суспільному дискурсі. Крім того, для представників певних етнічних груп етнічна мова, державна мова, рідна мова, мова спілкування можуть бути показниками етнічної та етнолінгвістичної ідентичностей, але можуть збігатися або не збігатися. З огляду на це, поява психологічних досліджень, в яких об'єктивно вивчаються проблеми, пов'язані із мовою, мовними уподобаннями та мовними практиками представників різних етнічних груп є надзвичайно затребуваними. Брак усвідомлення багатьох переваг збереження мовного і культурного розмаїття, сприяння стабільній багатомовності на національному, соціальному, економічному та освітньому рівнях є однією з перешкод на шляху до суспільного прогресу. Представлена дисертація не лише висвітлює результати дослідження впливу етнолінгвістичної ідентичності на психологічне благополуччя особистості, але і пропонує інструменти для збереження та розвитку етнолінгвістичної ідентичності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, викладених у дисертації. Дисертаційна робота Шиковця С.О. виконана на належному рівні; результати, отримані в ході дослідження є обґрунтованими, достовірними і мають потенціал для практичного застосування та подальшої розробки окресленої проблематики. Мета і завдання дослідження відповідають зробленим висновкам.

Робота складається з трьох розділів, перший із яких присвячений теоретичному огляду проблеми психологічного благополуччя особистості та етнолінгвістичної ідентичності як наукового конструкту. Джерельна база дослідження опрацьована достатньо для повноцінного аналізу обраної проблематики, що підтверджується частим цитуванням та великою кількістю використаних джерел.

Другий розділ містить детальний опис етапів емпіричного дослідження, вибірки, обраного психодіагностичного інструментарію. Більша частина розділу присвячена аналізу результатів емпіричного дослідження впливу етнолінгвістичної ідентичності на психологічне благополуччя особистості. Зокрема, визначено та описано відмінності етнолінгвістичної ідентичності виокремлених груп респондентів та її вплив на окремі компоненти їхнього психологічного благополуччя. Результати використання чисельних статистичних методів (кореляційний, регресійний, факторний аналіз, параметричні та непараметричні методи) дозволили автору змодельовати особливості впливу етнолінгвістичної ідентичності на психологічне благополуччя виокремлених етномовних груп респондентів.

Наступний, третій, розділ містить опис та результати перевірки запропонованої програми забезпечення психологічного благополуччя особистості шляхом збереження та розвитку її етнолінгвістичної ідентичності. Як наслідок, в експериментальній групі зросли показники самооцінки, задоволеністю життям та оцінкою якості життя, позитивного емоційного афекту тощо.

Дисертаційна робота Шиковця С.О. також має **наукову новизну**, яку коротко можна охарактеризувати у наступних положеннях: встановлено фактори впливу на переживання психологічного благополуччя у українських іммігрантів (дискримінація за етнічну мову, процеси асиміляції, соціальна активність, етнічна ідентичність, етнолінгвістична ідентичність, емоційно-афективне ставлення до етнічної мови), в групі мовної меншини лемків (позиція щодо етнічної мови, емоційно-афективне ставлення до етнічної мови, етнолінгвістична життестійкість, мовна адаптація, дисиміляція етнічної мови); з'ясовано, що етнолінгвістична ідентичність впливає здебільшого на когнітивний компонент психологічного благополуччя, на афективний впливають фактори емоційно-афективного ставлення до мови, етнолінгвістичної життестійкості, мовної адаптації.

Представлені положення наукової новизни були викладені у 5 статтях, а також у 6 доповідях на конференціях.

Дисертаційна робота Шиковця С.О. несе також **практичну значимість**: створена тренінгова програма може використовуватися психологами у груповій роботі, а окремі її елементи - при проведенні індивідуальних консультацій; працівниками благодійних фондів та громадських організацій, які займаються проблемами адаптації мігрантів та налагоджують різні складові їхнього життя для підвищення загального рівня їхнього благополуччя.

Разом з тим до роботи можна висунути наступні **зауваження**.

1. Із наведеного у розділі 2 опису етапів емпіричного дослідження неясним залишається принцип добору методик для дослідження компонентів психологічного благополуччя, зокрема емоційно-афективного.

2. У дисертаційній роботі недостатня увага приділена виявленню та узагальненню спільних тенденцій впливу етнолінгвістичної ідентичності на психологічне благополуччя респондентів незалежно від їхньої належності до етномовних груп.

3. Текст дисертації містить окремі помилки, огріхи стилістичного та мовленнєвого характеру.

Однак наявні зауваження не зменшують наукової цінності поданої до розгляду дисертації Шиковця С.О.

Представлена Шиковцем Сергієм Олександровичем дисертаційна робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року та Наказу МОН України № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12 січня 2017 року.

Дисертація Шиковця Сергія Олександровича містить наукову новизну та практичне значення, що відповідають галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія і може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної психології
факультету психології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Елісо ГРИЩУК